

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВИЙ ВІСНИК:
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

SCIENTIFIC BULLETIN:
PUBLIC ADMINISTRATION

Випуск 1 (17), 2025

Видавничий дім
“Гельветика”
2025

Засновник: Міжрегіональна Академія управління персоналом.
Рік заснування: 2018.

Редакційна колегія

Олександр Твердохліб – д-р держ. упр., проф., голова редакційної колегії, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Анна Терент'єва – д-р держ. упр., проф., заступник голови, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Януш Гершевський – д-р наук (суспільні науки), Інститут безпеки і менеджменту Поморської академії, Слупськ (Польща)

Віцен Властиміл – д-р права, PhD, доц., LL.M., MBA Університет економіки та управління, Братислава (Словаччина)

Марцін Кенсі – д-р економ. наук, доц., Вища школа економіки, Бидгощ (Польща)

Йозеф Затько – д-р права, PhD, LL.M., MBA, Європейський інститут безперервної освіти, Братислава (Словаччина)

Андрій Семенченко – д-р держ. упр., проф., НКЕК

Микола Андрієнко – д-р держ. упр., проф., Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Петро Гаман – д-р держ. упр., проф., Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Віктор Михайлов – д-р держ. упр., проф., Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Сергій Андрєєв – д-р держ. упр., доц.

Сергій Бєлай – д-р держ. упр., проф., Національна академія Національної гвардії України

Наталія Васильєва – д-р держ. упр., проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Сергій Майстро – д-р держ. упр., проф., Національний університет цивільного захисту України

Олександр Мельниченко – д-р держ. упр., проф., Харківський національний медичний університет

Микола Латинін – д-р держ. упр., проф., Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Євген Ромат – д-р наук держ. упр., проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ірина Грищенко – д-р держ. упр., доц., Національний університет біоресурсів і природокористування України

Сергій Приліпко – д-р держ. упр., доц., Національний університет біоресурсів і природокористування України

Оксана Пархоменко-Куцевіл – д-р держ. упр., проф., Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Інна Сурай – д-р держ. упр., проф., Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Інна Семенець-Орлова – д-р з держ. упр., проф., МАУП

Затверджено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 10 червня 2025 року)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 526 від 13.03.2025 року.

Ідентифікатор медіа: R30-05885

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (вул. Фрометівська, буд. 2, м. Київ, 03039, iarm@iarm.edu.ua, тел. (044) 490-95-00).

Періодичність видання: 4 рази на рік.

DOI: 10.32689/2618-0065

Науковий вісник: Державне управління. 2025. Вип. 1 (17). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 82 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку педагогічних наук. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток педагогічних наук в Україні.

ЗМІСТ

АЛЕКСАНДРОВА Марія Василівна РОЗВИТОК ОСВІТИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА КРИЗ: ПРИНЦИПИ СТІЙКОСТІ.....	5
BANDOLA Oleksandr, OLIYNIK Oleg POLITICAL AND LEGAL FOUNDATIONS OF THE INTERNATIONAL COMMUNITY'S WORK IN EASTERN EUROPE.....	11
КУЗЬМЕНКО Ганна Олександрівна ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	19
МАРТИНЮК Адам Іванович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗБУДОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО КОНТЕКСТУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	26
ОЛЕКСІЄНКО Олександра Миколаївна ОРТОБІОТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ	34
ПОХИЛЮК Роман Геннадійович ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РОЗБУДОВИ ІНКЛЮЗИВНИХ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	42
ПРОДАНИК Василь Михайлович ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В СФЕРІ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ.....	51
РУСИНЮК Микола Миколайович ТЕОРЕТИЧНІ ВИМІРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ	59
СЕРВЕТНИК Володимир Віталійович СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ. ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ МОДЕЛІ ВЕТЕРАНСЬКИХ СУДІВ В УКРАЇНІ.....	67
СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА Інна Андріївна, ПАЛІЙ Світлана Анатоліївна, КАПЕЛІСТА Ірина Михайлівна АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ПРАКТИК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МУНІЦИПАЛЬНИМ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ НА ЗАСАДАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ УРБАНІЗАЦІЇ.....	73

УДК 351:352:711.4

DOI [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2025-1\(17\)-10](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2025-1(17)-10)**СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА Інна Андріївна,**

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри публічного адміністрування
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039, Україна
innaorlova@ukr.net
ORCID: 0000-0001-9227-7426

ПАЛІЙ Світлана Анатоліївна,

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного адміністрування
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039, Україна
sv_palii@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9265-6407

КАПЕЛІСТА Ірина Михайлівна,

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного адміністрування
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039, Україна
kapelistaja.irina@ukr.net
ORCID: 0000-0002-1983-4617

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ПРАКТИК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МУНІЦИПАЛЬНИМ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ НА ЗАСАДАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ УРБАНІЗАЦІЇ

Анотація. З'ясовано, що розвиток сучасного суспільства спонукає до того, що створення безбар'єрного та екологічного міського простору є пріоритетом національних стратегій, адже це спрямовано на підвищення якості життя громадян. У статті здійснено аналіз інноваційних практик механізмів публічного управління муніципальним сталим розвитком на засадах інклюзивної урбанізації. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення концепції сталого розвитку, принципи багаторівневого врядування, партисипативної демократії та просторової справедливості.

Емпіричною базою дослідження стала практика урбанізаційних трансформацій у місті Житомир, що розглядається як приклад впровадження інноваційних управлінських інструментів на місцевому рівні. Проаналізовано механізми стратегічного планування розвитку громади, цифровізації управлінських процесів, впровадження інструментів електронної демократії, бюджету участі, розвитку безбар'єрного середовища та модернізації міської інфраструктури з урахуванням потреб маломобільних груп населення.

Особливу увагу приділено інтеграції принципів інклюзивної урбанізації в систему муніципального управління, забезпеченню доступності публічного простору, розвитку транспортної мобільності, енергоефективності, екологічної модернізації та створенню механізмів залучення громадян до прийняття управлінських рішень.

У результаті дослідження обґрунтовано, що інноваційні механізми публічного управління, реалізовані на муніципальному рівні, підвищують адаптивність громади до сучасних викликів, зокрема соціальної нерівності, інфраструктурної зношеності та наслідків воєнних ризиків.

Відзначено, що з позиції сталого розвитку ці практики відображають інтеграцію соціального виміру в муніципальну політику. Соціальна адаптація розглядається не лише як підтримка вразливих груп, а як механізм формування інклюзивного міського простору, що забезпечує рівний доступ до ресурсів, послуг та можливостей мобільності. Аналіз інноваційних практик реалізації муніципальних програм сталого розвитку засвідчує, що інклюзивна урбанізація та сучасна міська мобільність поступово стають стратегічними пріоритетами місцевої політики.

Ключові слова: безпека, національна безпека, публічний простір, публічне управління, муніципальний розвиток, сталий розвиток, інклюзивна урбанізація, міський простір.

SEMENETS-ORLOVA Inna,

Doctor of Public Administration, Professor,

Head of the Department of Public Administration

PJSC «Higher education institution «Interregional Academy of Personnel Management»,

2, Frometivska Str, Kyiv, 03039, Ukraine

innaorlova@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9227-7426

PALII Svitlana,

PhD in Public Administration,

Associate Professor at the Department of Public Administration

PJSC «Higher education institution «Interregional Academy of Personnel Management»,

2, Frometivska Str, Kyiv, 03039, Ukraine

sv_palii@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9265-6407

KAPELISTA Iryna,

Associate Professor at the Department of Public Administration

PJSC «Higher education institution «Interregional Academy of Personnel Management»,

2, Frometivska Str, Kyiv, 03039, Ukraine

kapelistaja.irina@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1983-4617

ANALYSIS OF INNOVATIVE PRACTICES OF PUBLIC MANAGEMENT OF MUNICIPAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT ON THE BASIS OF INCLUSIVE URBANIZATION

Abstract. *It was found that the development of modern society leads to the fact that the creation of a barrier-free and ecological urban space is a priority of national strategies, as it is aimed at improving the quality of life of citizens. The article analyzes innovative practices of mechanisms for public management of municipal sustainable development on the basis of inclusive urbanization. The theoretical and methodological basis of the study is the provisions of the concept of sustainable development, the principles of multi-level governance, participatory democracy and spatial justice.*

The empirical basis of the study was the practice of urbanization transformations in the city of Zhytomyr, which is considered as an example of the implementation of innovative management tools at the local level. The mechanisms of strategic planning of community development, digitalization of management processes, implementation of e-democracy tools, participatory budgeting, development of a barrier-free environment and modernization of urban infrastructure taking into account the needs of low-mobility population groups are analyzed.

Particular attention is paid to the integration of the principles of inclusive urbanization into the municipal governance system, ensuring the accessibility of public space, developing transport mobility, energy efficiency, environmental modernization and creating mechanisms for involving citizens in making management decisions.

As a result of the study, it is substantiated that innovative mechanisms of public governance implemented at the municipal level increase the adaptability of the community to modern challenges, in particular social inequality, infrastructure deterioration and the consequences of military risks.

It is noted that from the perspective of sustainable development, these practices reflect the integration of the social dimension into municipal policy. Social adaptation is considered not only as support for vulnerable groups, but as a mechanism for forming an inclusive urban space that ensures equal access to resources, services and mobility opportunities. An analysis of innovative practices in the implementation of municipal sustainable development programs shows that inclusive urbanization and modern urban mobility are gradually becoming strategic priorities of local policy.

Key words: *security, national security, public space, public governance, municipal development, sustainable development, inclusive urbanization, urban space.*

Постановка проблеми. Сучасні тенденції світового розвитку, зокрема перехід до інформаційного суспільства та динамічний розвиток глобальної економіки, потребують якісних змін у підходах до міського управління. Сфера муніципального розвитку є пріоритетною, оскільки вона забезпечує комфортне середовище для громадян з особливими потребами. Питання управління урбанізацією залишається актуальним, адже інклюзивність та мобільність є індикаторами

гармонізації національних систем із міжнародними стандартами якості життя. Крім того, кількість людей з інвалідністю в Україні збільшується у зв'язку з російсько-українською війною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інноваційних практик публічного управління муніципальним сталим розвитком на засадах інклюзивної урбанізації перебуває у фокусі сучасних наукових досліджень у галузі публічного управління, регіонального розви-

тку та урбаністики. Серед авторів, які займалися дослідженням окресленої проблеми є Сергієнко І., Драган І., Войціцька К., Вернадський Т. та ін. Праці зазначених науковців відіграють суттєву роль у формуванні та розвитку теоретичних і методологічних засад публічного управління загалом, а також у поглибленні наукового розуміння механізмів забезпечення сталого розвитку інклюзивних міст зокрема.

У виданні *«Innovative Public Participation Practices for Sustainable Urban Regeneration»* розглядають інноваційні практики участі громадян у сталому розвитку міст (хоча без українського контексту, ці автори є важливими для запозичення досвіду для наших міст) [7].

Разом із тим аналіз наукових публікацій свідчить про наявність певних методологічних прогалин. По-перше, інновації, інклюзивність і сталий розвиток часто розглядаються як окремі напрями дослідження, без достатньої інтеграції в єдину управлінську модель. По-друге, потребує подальшого обґрунтування адаптація міжнародних практик до умов українських громад з урахуванням децентралізації, воєнних викликів та необхідності післявоєнної відбудови.

Метою статті є розкриття засад реалізації муніципальних програм сталого розвитку через призму інклюзивної урбанізації та сучасної мобільності.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивність у територіальних громадах набуває особливої ваги в контексті аналізу інноваційних практик реалізації муніципальних програм сталого розвитку, зокрема у сфері забезпечення інклюзивної урбанізації. Сучасний соціально-економічний стан України, ускладнений наслідками війни та масштабними гуманітарними викликами, актуалізує потребу трансформації міського простору відповідно до принципів доступності, безбар'єрності та універсального дизайну.

По-перше, в умовах воєнного часу значна кількість громадян зазнала фізичних травм і психологічних потрясінь, що зумовило зростання кількості осіб з інвалідністю та людей із посттравматичними розладами. Це потребує перегляду підходів до планування міського середовища: впровадження безбар'єрної інфраструктури, доступного громадського транспорту, адаптованих громадських просторів і сервісів. Інноваційні муніципальні програми сталого розвитку мають враховувати ці виклики, інтегруючи принципи інклюзивної урбанізації у стратегії просторового планування та розвитку транспортних систем.

По-друге, територіальні громади України володіють потенціалом для впровадження сучасних управлінських рішень, спрямованих на розширення доступу до міських ресурсів для вразливих груп населення – осіб з інвалідністю, людей

похилого віку, дітей з особливими освітніми потребами, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни. Однак на місцевому рівні часто спостерігається дефіцит фахових компетентностей і фінансових ресурсів для комплексної реалізації інклюзивних проєктів. У цьому контексті інноваційні практики – цифрові сервіси мобільності, адаптивні транспортні рішення, інтегроване міське планування, громадський бюджет участі – можуть стати інструментами підвищення якості життя та зменшення соціальної ізоляції.

Крім того, розвиток інклюзивної урбанізації безпосередньо пов'язаний із євроінтеграційним курсом України та виконанням міжнародних зобов'язань, зокрема у сфері прав осіб з інвалідністю та сталого розвитку міст.

Інклюзивна урбанізація також виступає чинником зміцнення соціальної згуртованості в громадах. Формування міського середовища, у якому кожен мешканець має рівний доступ до транспорту, адміністративних, освітніх і культурних послуг, сприяє активнішій участі громадян у суспільному житті та розвитку місцевої демократії. У цьому процесі муніципалітети відіграють ключову роль як суб'єкти ініціювання та координації інноваційних практик, здатних трансформувати міський простір відповідно до принципів сталості, безпеки та соціальної справедливості [5, с. 58].

У контексті аналізу інноваційних практик реалізації муніципальних програм сталого розвитку, спрямованих на забезпечення інклюзивної урбанізації та сучасної міської мобільності, ключові напрями діяльності територіальних громад можуть бути інтерпретовані таким чином. Органи місцевого самоврядування мають інтегрувати принципи універсального дизайну та безбар'єрності у сферу надання соціальних, освітніх, медичних і культурних послуг. Йдеться не лише про облаштування фізично доступної інфраструктури (пандуси, ліфти, тактильні елементи, низькопідлоговий транспорт), а й про розвиток інформаційної доступності через цифрові сервіси, адаптовані інформаційні матеріали та інклюзивні комунікаційні платформи. Такі рішення є складовими сучасної міської мобільності та сприяють рівному доступу до ресурсів громади.

Муніципальні програми сталого розвитку мають передбачати модернізацію закладів освіти з урахуванням потреб дітей з інвалідністю та особливими освітніми потребами, а також створення умов для їх інтеграції у спільний освітній простір. Інноваційні практики можуть включати цифрові освітні платформи, адаптивні технології навчання, транспортну доступність до закладів освіти, а також освітні ініціативи для дорослого населення,

зокрема людей старшого віку, що відповідає концепції «міста для всіх поколінь».

Інклюзивна урбанізація передбачає створення публічних просторів і транспортної інфраструктури, які забезпечують активну участь осіб з різними потребами у культурному, спортивному та громадському житті. Це може реалізовуватися через проєктування доступних громадських просторів, розвиток безпечних пішохідних зон, адаптацію спортивних об'єктів і запровадження інклюзивних форматів міських заходів. Таким чином, просторове планування стає інструментом соціальної згуртованості.

У межах муніципальних програм важливим є створення комплексних сервісів підтримки для сімей, які доглядають за особами з інвалідністю. Це передбачає розвиток мережі соціальних послуг, консультаційних центрів, психологічної підтримки, а також забезпечення транспортної та цифрової доступності таких сервісів.

Ефективна реалізація принципів інклюзивної урбанізації потребує активного залучення громадських організацій, бізнесу, благодійних фондів та інших стейкхолдерів. Інноваційними інструментами можуть бути механізми громадського бюджету, публічні консультації, спільні урбаністичні проєкти, освітні та волонтерські програми. Такий підхід формує культуру інклюзивності та підвищує рівень довіри в громаді. У реалізації зазначених напрямів важливу роль відіграють соціальні працівники як учасники міжсекторальної взаємодії. Вони виступають провідниками інформаційної підтримки та консультативного супроводу, інформують громадян про можливості участі в муніципальних програмах, доступ до транспортних, соціальних та освітніх сервісів, а також сприяють оформленню необхідної документації. Таким чином, соціальні працівники інтегруються у систему управління інклюзивним розвитком громади, забезпечуючи зв'язок між потребами мешканців і інноваційними рішеннями у сфері сталого міського розвитку [5, с. 59].

У межах аналізу інноваційних практик реалізації муніципальних програм сталого розвитку особливе місце посідають організаційно-адміністративні інструменти, які формують основу управлінського впливу на розвиток територій. До них належать стратегічні документи, що окреслюють ключові переваги та проблеми розвитку окремих сфер міського життя, визначають пріоритети та можливі траєкторії досягнення довгострокових орієнтирів сталого й інклюзивного розвитку. Такі стратегії створюють підґрунтя для комплексного бачення трансформації міського простору з урахуванням соціальних, економічних та просторових чинників.

Суттєвим інноваційним чинником є цифрова трансформація, яка дедалі активніше інтегрується

у процесі планування та реалізації муніципальних програм. Використання цифрових платформ, інтернет-технологій і «розумних» рішень сприяє підвищенню прозорості управління, залученню мешканців до ухвалення рішень, а також оптимізації процесів організації міської мобільності та доступу до послуг. Диджиталізація виступає одним із ключових трендів сучасного міського розвитку, що поєднує інновації з принципами сталості.

Вагомим напрямом забезпечення сталого розвитку міст є формування ефективних моделей функціонування міських систем, що передбачає диверсифікацію видів діяльності, розвиток партнерських і мережевих форм взаємодії, а також адаптацію до кризових викликів. Такий підхід дозволяє підвищити стійкість міських громад до зовнішніх загроз, забезпечити збалансований розвиток інфраструктури та створити умови для інклюзивної урбанізації.

Важливу роль у цьому процесі відіграють мережеві та кластерні моделі взаємодії, які об'єднують органи влади, бізнес і громадськість навколо спільних цілей розвитку території. Географічна локалізація, спільне використання інфраструктури, узгодження інтересів і координація дій сприяють досягненню синергійного ефекту, підвищенню якості послуг і розвитку сучасної міської мобільності. Саме поєднання інноваційних управлінських рішень, цифрових технологій та партнерських підходів формує підґрунтя для реалізації муніципальних програм сталого розвитку, орієнтованих на людину та потреби міської громади [1, с. 355–357].

У контексті аналізу інноваційних практик реалізації муніципальних програм сталого розвитку в частині забезпечення інклюзивної урбанізації та сучасної міської мобільності вартим уваги є досвід Житомира. Було затверджено Концепцію інтегрованого розвитку міста до 2030 року. Документ, ухвалений рішенням міської ради, сформовано як комплексну систему принципів, методик, операційних цілей, секторальних планів і завдань, що визначають довгострокову модель трансформації міського середовища. Хоча в короткому описі прямо не зазначено термін «інклюзивність», сам інтегрований характер документа передбачає врахування інтересів різних соціальних груп. У сучасній практиці інтегрованого розвитку це означає: формування безбар'єрного міського середовища; рівний доступ до послуг та інфраструктури; соціальну згуртованість і просторову справедливість. Таким чином, Концепція може розглядатися як інструмент реалізації принципів інклюзивної урбанізації на муніципальному рівні [3].

Стратегічне бачення розвитку міста орієнтоване на формування «зеленого», ефективного,

інноваційного, комфортного та активного Житомира. Йдеться про поєднання сучасного дизайну з природними ландшафтами, розвиток конкурентоспроможної економіки, впровадження цифрових технологій у міське управління, забезпечення сталої мобільності, модернізацію житлового фонду, збереження культурної спадщини та створення умов для самореалізації мешканців. Проектна територія охоплює різні просторові рівні – від окремих житлових кварталів до міста загалом, із визначенням фокус-зон, для яких передбачено індивідуалізоване планування розвитку з урахуванням потреб жителів.

Одним із ключових векторів інтегрованої стратегії визначено формування безбар'єрного та інклюзивного міського простору. Це відповідає сучасним підходам до сталого розвитку, що передбачають подолання соціальної й просторової сегрегації, забезпечення рівного доступу до ресурсів міста та розширення можливостей участі для всіх соціальних груп, зокрема маломобільних. Ідеологічним підґрунтям таких трансформацій виступає концепція універсального дизайну Мейса Р., яка інтегрує принципи справедливого, гнучкого, інтуїтивно зрозумілого та безпечного використання простору з мінімальними фізичними зусиллями та належними параметрами доступності.

З методологічної точки зору, у практичній площині місто визначило інклюзію одним із пріоритетів розвитку, що знайшло відображення в низці інноваційних управлінських рішень і програмних заходів. Зокрема, передбачено:

- впровадження сучасних стандартів доступності у житловому будівництві;
- забезпечення безбар'єрного середовища у закладах освіти;
- розвиток доступної пішохідної інфраструктури з облаштуванням понижень і тактильної плитки;
- створення та модернізацію зелених зон із урахуванням принципів універсального дизайну;
- розвиток велоінфраструктури та розробку планів сталої міської мобільності;
- впровадження механізмів рейтингування доступності публічних закладів.

Реалізація цих завдань супроводжувалася конкретними управлінськими та інфраструктурними кроками: наданням спеціалізованого транспорту для перевезення учнів з інвалідністю, реконструкцією центральних вулиць і публічних просторів із урахуванням потреб маломобільних груп населення, участю в грантових ініціативах («ТУМІ: шлях до школи»), а також долученням до всеукраїнського проекту «Рейтинг доступності міст України “Тостер”».

У межах цього проекту у вересні 2020 року було проведено аудит центральної частини міста

за участю представників ГО «Доступно.UA» та місцевих волонтерів. Моніторинг охоплював внутрішні (заклади громадського харчування, бібліотеки, кінотеатри, торговельні об'єкти) та зовнішні (пішохідні переходи, тротуари) локації з позицій відповідності критеріям безбар'єрності. Отримані результати засвідчили часткову доступність досліджуваного маршруту, зокрема, позитивні показники продемонстрували обласна бібліотека ім. Ольжича та окремі пішохідні переходи міста.

Таким чином, кейс Житомира демонструє поступовий перехід від декларативного визнання інклюзії до інституціоналізованих механізмів її впровадження у межах муніципальної політики сталого розвитку. Інноваційність підходу полягає в інтеграції просторового планування, мобільності, соціальної політики та громадського моніторингу в єдину систему управління міською трансформацією [6, с. 35–36].

У контексті аналізу інноваційних практик публічного управління муніципальним сталим розвитком на засадах інклюзивної урбанізації особливого значення набуває дослідження феномену міського активізму як альтернативного та механізму, який доповнює вплив на міську політику. Вивчення міського активізму дозволяє з'ясувати, яким чином різні групи мешканців можуть взаємодіяти з міським простором, формувати порядок денний розвитку громади та сприяти трансформації публічних просторів відповідно до принципів сталості та інклюзивності.

З огляду на модель «драбини участі» Арнстайн Шеррі, в українських реаліях участь громадських організацій у процесах прийняття рішень часто має обмежений характер і зводиться переважно до консультативно-інформаційної функції. Такий формалізований підхід до партисипації знижує реальний вплив громади на управлінські процеси, що зумовлює необхідність пошуку нових інструментів активізації громадянської участі в межах муніципального управління. Оскільки, чим сильніше в державі розвинена громадська участь, тим більше політика відповідає очікуванням виборців, а отже – влада належить народу.

Одним із таких інноваційних інструментів виступає тактичний урбанізм – форма локальних, тимчасових залучень громадян у міський простір, спрямованих на апробацію нових рішень і запрошення мешканців до процесів планування. У системі публічного управління тактичний урбанізм може розглядатися як гнучкий механізм зворотного зв'язку між громадою та органами місцевого самоврядування, що сприяє формуванню більш інклюзивного, комфортного та стійкого міського середовища.

Досвід Житомира демонструє, що міський активізм реалізується переважно через місцеві

ініціативи, які не мають яскраво вираженого протестного характеру, а орієнтовані на практичне вирішення конкретних проблем. Просторова концентрація активістських ініціатив у центральній частині міста та в прибережних зонах відображає актуальні потреби громади – збереження культурної спадщини та захист екологічно цінних територій. Такий розподіл активності свідчить про наявність усвідомленого громадянського запиту на збалансований розвиток міського середовища.

Результати досліджень сприйняття стейкхолдерів міського розвитку засвідчують, що мешканці найвище оцінюють потенціал громадських організацій, активістів і волонтерів, тоді як діяльність органів місцевого самоврядування отримує нижчі оцінки. Водночас відсутність масштабних комплексних проєктів розвитку зумовлює те, що жоден зі стейкхолдерів не сприймається як беззаперечний лідер трансформаційних змін. Це підкреслює потребу в інституціоналізації інноваційних форм взаємодії між владою та громадою.

У цьому контексті ініціативи тактичного активізму – зокрема воркшопи з прототипування публічних просторів, встановлення паркетів, ревіталізація територій, створення інтерактивних громадських майданчиків – можуть розглядатися як експериментальні управлінські практики, що сприяють підвищенню якості публічних просторів і формуванню культури співучасті. Показовим прикладом є ревіталізація скверу Героїв Небесної Сотні в Житомирі, де взаємодія громади та влади на засадах партисипації завершилася успішною реконструкцією простору та підвищенням його соціальної та туристичної привабливості [4, с. 24].

У контексті нашого дослідження, окремої уваги заслуговує проєкт соціальної адаптації ветеранів та їхніх родин, що реалізується на Черкащині та пілотується також у Полтавській і Вінницькій областях. Його концепція передбачає поєднання соціального відновлення (психоемоційна стабілізація у спеціалізованих закладах) та подальшої інтеграції ветеранів у життя громади. У межах виконання обласної комплексної програми підтримки осіб, які брали участь у захисті територіальної цілісності України, у 2023 році послугу соціальної адаптації отримала 61 особа або сім'я, що свідчить про інституціоналізацію цієї практики.

Показовим є відкриття простору соціальної адаптації на території Сагунівської ОТГ, де послуги надаються особам з інвалідністю, ветеранам та внутрішньо переміщеним особам. Формат діяльності включає майстер-класи, гурткову роботу, тренінги, юридичні та психологічні консультації. Такий підхід демонструє перехід від суто допомогової моделі до моделі активної участі та розвитку людського потенціалу [2, с. 50].

З позиції сталого розвитку ці практики відображають інтеграцію соціального виміру в муніципальну політику. Соціальна адаптація розглядається не лише як підтримка вразливих груп, а як механізм формування інклюзивного міського простору, що забезпечує рівний доступ до ресурсів, послуг та можливостей мобільності. Подальші дослідження доцільно спрямувати на оцінювання ефективності окремих програм для конкретних категорій вразливості та на аналіз управлінських механізмів їх реалізації в межах повноважень органів місцевого самоврядування.

Аналіз інноваційних практик реалізації муніципальних програм сталого розвитку засвідчує, що інклюзивна урбанізація та сучасна міська мобільність поступово стають стратегічними пріоритетами місцевої політики. Органи місцевого самоврядування дедалі частіше інтегрують принципи універсального дизайну, безбар'єрності та соціальної адаптації у програми розвитку територіальних громад, поєднуючи інфраструктурні рішення з комплексними соціальними сервісами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження констатовано, що ефективність муніципальних програм залежить від активної співпраці влади з громадськими та професійними об'єднаннями. На основі аналізу досвіду розвинених країн пропонується: зосередити увагу органів управління на розробленні чіткої національної політики у сфері інклюзивної урбанізації. Також удосконалити механізми контролю за реалізацією стандартів мобільності на місцевому рівні.

Перспективним напрямом подальших досліджень є управління розвитком віртуальних інструментів міського планування (цифрових двійників міст).

Література:

1. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання. Луцьк : Вежа-Друк. 2022.
2. Єнгаличева І. Соціальна адаптація як вид соціальної послуги незахищених категорій населення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2024. Вип. 1. С. 48–52. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.48-52>
3. Концепція інтегрованого розвитку Житомира до 2030 року. Житомир: Житомирська міська рада, 2021. URL: <https://surl.li/qitupb>

4. Провотар Н., Огійчук Н. Міський активізм і тактичний урбанізм: кейс Житомира в контексті інтегрованого розвитку міста. *Економічна та соціальна географія*. Київ, 2024. Вип. 92. <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2024.92.14-25>
5. емигіна Т. В. Формування інклюзивного середовища у громаді: ролі та компетентності соціальних працівників. МЦНД. Запоріжжя, 2025. С. 56–64.
6. Суспільно-географічні аспекти інтегрованого розвитку міста Житомир: публічні простори та інклюзія. URL: <https://surl.li/bzflzv>
7. Mangi Eugenio Innovative Public Participation Practices for Sustainable Urban Regeneration. *Urban Sustainability*, 2024. 238 p.
8. Ключко О., Семенець-Орлова І. Національна безпека: український вимір. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, 2022, 2 (62), 66–75. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-10](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-10)
9. Семенець-Орлова І., Щур, Н. Світовий досвід державного управління у сфері цивільного захисту. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, 2023, 5 (71), 81–86. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-5\(71\)-10](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-5(71)-10)
10. Семенець-Орлова І., Ключко А., Амро Т. Публічне управління у сфері інформаційної безпеки для забезпечення розвитку демократії в Україні (контекст воєнного стану). Публічне урядування, 2022, 5(33), 73–82. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-5\(33\)-10](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-5(33)-10)
11. Nehara, Yu., Danylenko, et al. The ethical aspect of public administration under special regime and sustainable development. *Salud, Ciencia y Tecnología-Serie de Conferencias*, 2024, 3: 755. <https://doi.org/10.56294/sctconf2024.755>
12. Kapelista, I., Kireitseva, H., Tsyhanenko-Dziubenko, I., Khomenko, S., & Vovk, V. Review of Innovative Approaches for Sustainable Use of Ukraine's Natural Resources. *Grassroots Journal of Natural Resources*, 2024, 7(3), pp. s378–s395, <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr19>
13. Kapelista, I., Shymkova, I., Marushchak, O., Hlukhaniuk, V., Krasylukova, I. The role of education in sustainable development: training for effective public administration and development of environmental and food security, *Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias*, 2024, 3, 665, <https://doi.org/10.56294/sctconf2024665>

References:

1. Bezpeka staloho rozvytku rehioniv ta terytorialnykh hromad Ukrainy na zasadakh inkluzyvnogo zrostan- nia (2022) [Security of sustainable development of regions and territorial communities of Ukraine on the basis of inclusive growth]. Luts'k : Vezha-Druk [in Ukrainian].
2. Yenhalycheva I. (2024). Sotsialna adaptatsiia yak vyd sotsialnoi posluhy nezakhyschennykh katehorii naselennia [Social adaptation as a type of social service for vulnerable categories of the population]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: «Pedagogika. Sotsialna robota»*. 2024. Vyp. 1. S. 48–52, <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.48-52> [in Ukrainian].
3. Kontseptsiiia intehrovanoho rozvytku Zhytomyra do 2030 roku (2021) [Concept of integrated develop- ment of Zhytomyr by 2030]. Zhytomyr: Zhytomyrska miska rada. URL: <https://surl.li/qitupb> [in Ukrainian].
4. Provotar, N., Ohiichuk, N. (2024). Miskyi aktyvizm i taktychnyi urbanizm: keis Zhytomyra v konteksti intehrovanoho rozvytku mista [Urban activism and tactical urbanism: the case of Zhytomyr in the context of integrated development of the city]. *Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia*. Kyiv. Vol. 92 <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2024.92.14-25> [in Ukrainian].
5. Semyhina, T. V. (2025). Formuvannia inkluzyvnoho seredovyshcha u hromadi: roli ta kompetentnosti sotsialnykh pratsivnykiv [Formation of an inclusive environment in the community: roles and competencies of social workers]. *Zaporizhzhia*. S. 56–64 [in Ukrainian].
6. Suspilno-heohrafichni aspekty intehrovanoho rozvytku mista Zhytomyr [Social and geographical aspects of integrated development of the city of Zhytomyr]: publichni prostory ta inkluziia. URL: <https://surl.li/bzflzv> [in Ukrainian].
7. Mangi, E. (2024). Innovative Public Participation Practices for Sustainable Urban Regeneration. *Urban Sustainability*.
8. Klochko, O., & Semenets-Orlova, I. (2022). Natsionalna bezpeka: ukrainskyi vymir [National security: Ukrainian realities]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia*, 2 (62), 66–75 [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-10](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-10) [in Ukrainian].
9. Semenets-Orlova, I. & Shchur, N. (2023). Svitovyi dosvid derzhavnoho upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu [Global experience of public management in the sphere of civil defence]. *Naukovi pratsi Mizhrehional- noi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia*, 5 (71), 81–86 [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-5\(71\)-10](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-5(71)-10) [in Ukrainian].
10. Semenets-Orlova, I., Klochko, A., & Amro, T. (2022). Publichne upravlinnia u sferi informatsiinoi bez- peky dlia zabezpechennia rozvytku demokratii v Ukraini (kontekst voiennoho stanu) [Public management in

the sphere of information security for development of democracy in Ukraine]. Publichne uriaduvannia, 5 (33), 73–82 [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-5\(33\)-10](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-5(33)-10) [in Ukrainian].

11. Nehara, Y. D., Orlova, I. S., Kapitanets, S., Kyrychenko, M., & Bykov, O. (2024). The ethical aspect of public administration under special regime and sustainable development. *Salud, Ciencia y Tecnología-Serie de Conferencias*, 3, 755. <https://doi.org/10.56294/sctconf2024.755>

12. Kapelista, I., Kireitseva, H., Tsyhanenko-Dziubenko, I., Khomenko, S., & Vovk, V. (2024). Review of Innovative Approaches for Sustainable Use of Ukraine's Natural Resources. *Grassroots Journal of Natural Resources*, 7(3), pp. s378–s395 <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr19>

13. Kapelista, I., Shymkova, I., Marushchak, O., Hlukhaniuk, V., Krasylnykova, I. (2024) The role of education in sustainable development: training for effective public administration and development of environmental and food security, *Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias*, 3, 665, <https://doi.org/10.56294/sctconf2024665>

Дата надходження статті: 17.04.2025

Дата прийняття статті: 15.05.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.06.2025